

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

Θέατρο 'Ηρώδου 'Αγρικου' α' 'Ρακίνας' 'Ανδρομάχης'. — 'Η παράσταση της 'Ανδρομάχης' του Ρακίνα στο Θέατρο του 'Ηρώδη απ' τή δεσποινίδα Κοισάλη, δέν ήτανε πιά άποτυχία, σάν εκείνη της 'Αντιγονής' του Σοφοκλή, μά κάτι χειρότερο. 'Ητανε ένα θέαμα πού μās κίνησε σέ θλιβερές σκέψεις, έκανε νά νοιώσουμε πώς όσον άφορᾷ τὸ Θέατρο, βρισκόμαστε ακόμα σέ βάρβαρη κατάσταση. Κάθε άνθρωπος πού ενδιαφέρεται πραγματικά γιά τή Θεατρική τέχνη έχει υποχρέωση ν' άγωνιστῆ μ' ὅλη του τή δύναμη, γιά νά άποφεύγονται πιά τέτοιες εμφανίσεις.

Γιά τὸ παίξιμο τῶν ἠθοποιῶν δέν κρίνουμε ἄξιο νά άσχοληθοῦμε, γιατί δέν υπήρξε.

Θά αναφέρουμε μονάχα μερικά γιά τή γαλλική τραγωδία γενικά ἢ μᾶλλον θά βάλλουμε δυὸ διαλεκτοὺς αντιπρόσωπους τῆς γαλλικῆς δραματικῆς τέχνης νά μιλήσουνε, ἄπάνω σ' αὐτό.

«Στις πιὸ ξεχωριστὲς ὁμορφίες τοῦ Θεάτρου μας», λέει ὁ Βολταίρος, υπήρχε κρυμμένο κάποιο ἐλάττωμα, πού δέν τῶχε κανεὶς παρατηρήσει, γιατί τὸ κοινὸ δέν μπορούσε νάχη ὑψηλότερες ιδέες, παρὰ εκείνες πού τοῦ μαθαίνανε οἱ μεγάλοι δασκάλοι μὲ τὰ πρότυπά τους. Μονάχα ὁ Saint-Enveumont ἀνακάλυψε αὐτὸ τὸ ἐλάττωμα, λέει δηλ. πὼς τὰ ἔργα μας δέν προξενούσαν ἀρκετὴ ἐντύπωση, γιατί τὰ αἰσθήματα μας δέν πηγαίνανε πολὺ βαθειά. Δέν μπορούμε νά τὸν διαφεύσουμε. Ὁ Saint-Enveumont ἄγγιξε μὲ τὸ δάχτυλο του τὴ μυστικὴ πληγὴ τοῦ γαλλικοῦ Θεάτρου. Ἄς λένε ὅτι θέλουν γι' αὐτὸν... μπορεί νά μὴν ἦτανε μεγαλοφυΐα, εἶχε ὅμως πνεῦμα καὶ πολὺ λεπτό γούστο. Γι' αὐτὸ πέτυχε ἀκριβῶς τὴν αἰτία γιά τὴν ὁποία τὰ ἔργα μας εἶναι τόσο ἄδύ-

νατα καὶ ψυχρά. Μᾶς ἔλειπε πάντα κάποια θερμότητα. Ὅλα τὰ ἄλλα τὰ εἶχαμε.

Ἡ ψυχρότητα αὐτὴ καὶ ἡ ἄδυναμία προερχότανε ἐν μέρει ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς galanterie πού βασιλεύε τὸν καιρὸ εκείνο στους ἄντρες καὶ τίς γυναῖκες τῆς αὐτῆς κι' ἔτσι ἡ τραγωδία μεταβαλλότανε σὲ μιὰ σειρά ἀπὸ ἐρωτικὸς διαλόγους... ὅπῃχε ὅμως καὶ ἄλλη αἰτία πού κράταγε μακριά απ' τὴ σκηνὴ μας τὸ ὑψηλὸ πάθος καὶ ἐμπόδιζε τὴ δράση νά γίνῃ πραγματικὰ τραγικὴ.

Ἡ αἰτία αὐτὴ ἦτανε τὸ στενόχωρο καὶ ἄσχημο Θέατρο μὲ τίς ἄθλιες σκηνογραφίες του.

Τι μπορούσε νά γίνῃ ἄπάνω σὲ κάτι σανίδια πού ἦτανε γεμάτα ἀπὸ θεατῆς; Μὲ τί μεγαλοπρέπεια μπορούσαν νά μαγέψουν τὸ μάτι τοῦ θεατῆ, νά τὸν ἀπατήσουν; Ποιὰ μεγάλη τραγικὴ πράξη μπορούσε νά ἐκτελεστῆ; Τι ἐλευθερία μπορούσε νά ἔχη ἡ φαντασία τοῦ ποιητῆ; Τὰ ἔργα ἔπρεπε ν' ἀποτελοῦνται ἀπὸ μακρὲς διηγήσεις κι' ἔτσι κατανοοῦσαν νά γίνονται διάλογοι. Κάθε ἠθοποιὸς ἤθελε νά φαντάξῃ σ' ἕνα μακρὸ μονόλογο καὶ τὸ ἔργο πού δέν εἶχε τέτοιους μονολόγους δέν παιζότανε... Μὲ τὴ μορφή αὐτὴ ἡ θεατρικὴ δράση, ὅλες οἱ μεγάλες ἐκφράσεις τοῦ πάθους, ὅλες οἱ δυνατὲς εἰκόνες τῶν ἀνθρώπων δυστυχιῶν, παραλείποντοσαν κι' ἔτσι μόλις συγκινοῦσαν τὴν καρδιά ἀντὶ νά τὴν ξεσκί-
ζουν.»

Κι' ὁ Λέσσινγκ ἀπαντᾷ: «Ἡ πρώτη αἰτία εἶναι σωστὴ, galanterie καὶ πολιτικὴ μᾶς ἀφήνουν πάντα ψυχροὺς καὶ κανεὶς ποιητῆς στὸν κόσμο δέν κατορθώσε νά πετύχῃ μ' αὐτὰ ἔλεος καὶ φόβο. Μά ἡ δευτέρη αἰτία; Ὅλες αὐτὲς οἱ ἐλλείψεις μπορούσαν νάχουν τέτοια ἐπίδραση στὴ μεγαλοφυΐα τοῦ ποιητῆ; Ἡ απ' ἐναντίας ἔπρεπε ὁ ποιητῆς νά φτιάξῃ κατὰ τέτοιο τρόπο τὸ ἔργο του, ὥστε καὶ χωρὶς αὐτὰ νά προξενήσῃ τὴν ἐπίδραση πού ἤθελε; Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη ἔτσι ἔπρεπε νά γίνῃ. Τὸ λάθος ἐπομένως ἦτανε στὸς ποιητῆς. Καὶ ἡ πείρα τὸ ἀπόδειξε. Οἱ κατοπινοὶ γάλλοι ἀποχτήσανε ὅλα αὐτὰ τὰ μέσα, μά τραγικὸι ποιητῆς δέν γίνανε... Οἱ τραγωδίες τους εἶναι πολὺ λεπτά καὶ διδαχτικὰ ἔργα, ἄξια κάθε ἐπαίνου, μά τραγωδίες δέν εἶναι. Ὁ Κορνήλιος καὶ ὁ Ρακίνας ἔχουν λιγότερα ἢ τίποτα απ' αὐτὸ πού κάνει τὸ Σοφοκλῆ Σοφοκλή, τὸν Εὐρυπίδη Εὐρυπίδη τὸ Σαίξπηρ Σαίξπηρ.

Ἐν τούτοις στὴν 'Ανδρομάχῃ ὑπάρχουν πολ-
λὲς ὁμορφίες, ἀρκετὲς παθητικὲς σκηνές, ἱκανες νά προκαλέσουν ἔλεος καὶ φόβο στὸ θεατῆ, μά δυστυχῶς χάθηκαν απ' τὸ κακὸ παίξιμο. Σκηνές σάν εκείνη, πού μέσα στὴν ψυχὴ τῆς 'Ανδρομάχης παλαίβουν απ' τόνα μέρος τὸ καθῆκον πρὸς τὴ μνήμη τοῦ ἄντρα της κι' απ' τ' ἄλλο τὸ μητρικὸ αἰσθημα, ἢ σάν τὴ τελευταία σκηνὴ πού ἡ Ἐρμιόνη μαθαίνει τὸ φόνο τοῦ Πύρρου, εἶναι τέτοιες, πού δύσκολα τίς ἀπαντᾷ κανεὶς σὲ πολλὰ δραματικὰ ἔργα.

Γιά τὴ σκηνοθεσία τί νά πῆ κανεὶς; Φάνει μονάχα νά αναφέρουμε πὼς στὴ μέση τῆς ὀρχήστρας εἶχε στηθεὶ ἕνα πάλκο κι' ἄπάνω σ' αὐτὸ τέσσερες κακότεχνες κολώνες δυὸ ἀριστερὰ καὶ δυὸ δεξιὰ πού παρασταίνανε τάχα τὸν «Πρόδομο» τοῦ παλατιοῦ.

Δ. ΡΟΝΤΗΡΗΣ